

Praktisch Bedrijfsrecht

Noordhoff

Mr. J.W.J. Fiers, MBA
Mr. L. van Oosterhout

5^e druk

Praktisch Bedrijfsrecht

Mr. J.W.J. Fiers, MBA

Mr. L. van Oosterhout

Vijfde druk

Noordhoff

Ontwerp omslag: G2K Creative Agency (Groningen-Amsterdam)
Omslagillustratie: iStock photo
Foto's pagina 183: Shutterstock

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan:
Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Hoger Onderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB
Groningen of via het contactformulier op www.mijnnoordhoff.nl.

De informatie in deze uitgave is uitsluitend bedoeld als algemene informatie. Aan deze informatie kunt u geen rechten of aansprakelijkheid van de auteur(s), redactie of uitgever ontleen.

0 / 22

© 2022 Noordhoff Uitgevers bv, Groningen/Utrecht, Nederland.

Deze uitgave is beschermd op grond van het auteursrecht. Wanneer u (her)gebruik wilt maken van de informatie in deze uitgave, dient u vooraf schriftelijke toestemming te verkrijgen van Noordhoff Uitgevers bv. Meer informatie over collectieve regelingen voor het onderwijs is te vinden op www.onderwijsenauteursrecht.nl.

This publication is protected by copyright. Prior written permission of Noordhoff Uitgevers bv is required to (re)use the information in this publication.

ISBN (ebook) 978-90-01-29887-6

ISBN 978-90-01-29886-9

NUR 820

Woord vooraf

Voor iedereen die denkt dat het lastig is om een voet tussen de deur te krijgen bij een uitgever: dat valt best mee. In 2008 was Joris werkzaam als docent Recht aan een bedrijfskundige opleiding op HAS Hogeschool in Den Bosch. Voor het vak bedrijfsrecht gebruikte hij een boek waar hij niet zo tevreden mee was. Het was al wat gedateerd, er stonden oude voorbeelden in en het zag er niet naar uit dat er een herdruk zou komen. Een boek over praktisch bedrijfsrecht, gebaseerd op zijn eigen lessen, op onderwerpen die belangrijk zijn voor ondernemers en ondernemingen en geschreven in een taal die studenten in het hbo begrijpen, dus niet de taal van de jurist of de wetenschapper. Een boek dat hoofd- van bijzaken scheidt. Dat boek zag Joris voor zich en Noordhoff zag in Joris de juiste persoon om dat boek te schrijven.

Voor iedereen die denkt dat het lastig is om een voet tussen de deur te krijgen bij een uitgever: dat valt best mee. In 2011 begon Loes als docent Recht bij een commerciële opleiding op Avans Hogeschool in Den Bosch. Op de boekenlijst stond een boek waar zij niet zo tevreden mee was. Er werd geschreven in omvangrijke alinea's en het taalgebruik was lastig te volgen voor studenten die het vak recht slechts als bijvak hadden. Bij de zoektocht naar een ander boek kwam ze uit bij *Praktisch Bedrijfsrecht* (toen de tweede druk). Wel was wetgeving veranderd en moest Loes steeds uitleggen aan studenten dat die nieuwe wetgeving dat ene zinnetje in het boek had ingehaald. Ze nam contact op met Noordhoff om te vragen wanneer een nieuwe druk zou komen. Niet veel later werd ze gebeld door Joris voor een gesprek over het boek. En dat gesprek mondde uit in een uitnodiging om mee te schrijven aan het boek.

Zo geschiedde bij de derde druk voor het eerst, en nu schrijven we samen aan alweer de vijfde druk. Naar alle tevredenheid. We hebben dezelfde opvattingen over onderwijs op het hbo en vullen elkaar prima aan. Samen maken we *Praktisch Bedrijfsrecht* iedere keer scherper, actueler en beter van opzet. Ook voor deze vijfde druk zijn alle hoofdstukken opnieuw kritisch doorgenomen en waar nodig verbeterd.

De schrijfstijl in deze vijfde druk is uiteraard weer gericht op de belevingswereld van de hbo-student. Die moet er iets van oppikken, bij hem moet de theorie blijven hangen. Wat ook hetzelfde is gebleven, is de praktische gerichtheid. Sterker nog: in deze nieuwe editie ligt nog meer dan voorheen de nadruk op de koppeling van theorie en praktijk. Dat betekent: nieuwe krantenartikelen en aangepaste voorbeelden en casussen. Bovendien geven we dagelijks actuele voorbeelden van recht in de praktijk via Twitter (@Bedrijfsrecht) en Facebook (Praktisch Bedrijfsrecht). Daarbij wordt zo nodig naar de theorie in dit boek verwezen (zie ook de studiewijzer hierna).

Mede dankzij de hulp van een aantal mensen is dit boek tot stand gekomen. Het gaat te ver om iedereen te bedanken, maar een speciaal woord van dank gaat uit naar advocaat mr. Mijntje Jansen-van Beek van Hermanides Advocaten in Eindhoven voor het nakijken en meedenken. Verder heeft mr. Leonard Bijlsma van VDT Advocaten in Tilburg feedback gegeven op inhoud en vorm. Ook willen we alle docenten bedanken die het boek voorschrijven aan hun studenten en de moeite hebben genomen om ons te wijzen op verbeteringen. Blijf dat vooral doen! Dit kan via de uitgever of direct bij ons. Tot slot willen we alle studenten bedanken die ons ieder jaar weer – gevraagd en ongevraagd – feedback geven op het boek, via Twitter, Facebook of op een andere manier. Daar steken we misschien nog wel het meest van op.

Om de leesbaarheid van deze uitgave te verbeteren is ervoor gekozen om steeds de mannelijke voornaamwoorden hij en zijn te gebruiken. Uiteraard kan daarvoor ook steeds zij en haar gelezen worden, of andere voornaamwoorden waarmee iemand zich beter geïdentificeerd voelt.

Dan nog de moraal van dit verhaal. Stuur af en toe eens een mailtje naar de auteur of de uitgever. Voor je het weet mag je jezelf (co)auteur noemen van een goed gelezen studieboek.

Joris Fiers
Loes van Oosterhout

Den Bosch
Najaar 2021

Serie Praktisch Recht

Praktisch Arbeidsrecht
Praktisch Bedrijfsrecht
Praktisch Bestuursprocesrecht
Praktisch Bestuursrecht
Praktisch Bijzondere Overeenkomstenrecht
Praktisch Burgerlijk Procesrecht
Praktisch Consumentenrecht
Praktisch Europees recht
Praktisch Fiscaalrecht
Praktisch Gezondheidsrecht
Praktisch Goederenrecht
Praktisch Internationaal recht
Praktisch Omgevingsrecht
Praktisch Ondernemingsrecht
Praktisch Personen- en Familierecht
Praktisch Staatsrecht
Praktisch Straf(proces)recht
Praktisch Verbintenissenrecht

Inhoudsopgave

Studiewijzer 11

- 1 Rechtsvormen 13**
 - 1.1 Ondernemingsrecht 14
 - 1.2 Eenmanszaak 15
 - 1.3 Personenvennootschappen 17
 - 1.4 Kapitaalvennootschappen 22
 - 1.5 Overige rechtsvormen 26
 - Samenvatting 27
 - Studie-eindvragen 29

- 2 Omgeving 31**
 - 2.1 Structuurvisie 32
 - 2.2 Bestemmingsplan 34
 - 2.3 Omgevingsvergunning 39
 - 2.4 Huur 44
 - Samenvatting 46
 - Studie-eindvragen 48

- 3 Overeenkomst 51**
 - 3.1 Totstandkomingsvereisten 52
 - 3.2 Handelingsonbekwaamheid 57
 - 3.3 Wilsgebreken 58
 - 3.4 Inhoud overeenkomst 61
 - 3.5 Algemene voorwaarden 63
 - 3.6 Niet-nakoming 64
 - Samenvatting 70
 - Studie-eindvragen 72

- 4 Koopovereenkomst 75**
 - 4.1 Koop 76
 - 4.2 Eigendomsoverdracht 79
 - 4.3 Conformiteit 85
 - Samenvatting 89
 - Studie-eindvragen 90

- 5 Onrechtmatige daad 91**
 - 5.1 Wettelijke aansprakelijkheid 92
 - 5.2 Vereisten onrechtmatige daad 93
 - 5.3 Rechtvaardigingsgronden 102
 - [Samenvatting 104](#)
 - [Studie-eindvragen 105](#)

- 6 Productaansprakelijkheid 107**
 - 6.1 Risicoaansprakelijkheid 108
 - 6.2 Vereisten productaansprakelijkheid 109
 - 6.3 Producent 116
 - 6.4 Toch geen aansprakelijkheid 117
 - [Samenvatting 119](#)
 - [Studie-eindvragen 121](#)

- 7 Personeel 123**
 - 7.1 Arbeid en arbeidsovereenkomst 124
 - 7.2 Rechten en verplichtingen 127
 - 7.3 Aansprakelijkheid werkgever 133
 - 7.4 Beëindiging arbeidsovereenkomst 137
 - [Samenvatting 142](#)
 - [Studie-eindvragen 144](#)

- 8 Bescherming consument en concurrent 147**
 - 8.1 Kartelvorming en misbruik van machtspositie 148
 - 8.2 Oneerlijke handelspraktijken 157
 - 8.3 Reclame 159
 - 8.4 Privacy 163
 - [Samenvatting 166](#)
 - [Studie-eindvragen 168](#)

- 9 Intellectuele eigendom 171**
 - 9.1 Octrooirecht 172
 - 9.2 Auteursrecht 177
 - 9.3 Merkenrecht 181
 - 9.4 Handelsnaamrecht 186
 - [Samenvatting 188](#)
 - [Studie-eindvragen 190](#)

- 10 Faillissement 193**
 - 10.1 Belangrijke aspecten van het faillissement 194
 - 10.2 Faillissementspauliana 199
 - 10.3 Volgorde van vorderingen 201
 - 10.4 Einde van faillissement 205
 - 10.5 Surseance van betaling 206
 - [Samenvatting 206](#)
 - [Studie-eindvragen 208](#)

11 Personen- en familierecht 211

- 11.1 Huwelijk 212
- 11.2 Scheiding 216
- 11.3 Overlijden 219
 - Samenvatting 225
 - Studie-eindvragen 226

12 Internationale overeenkomst 229

- 12.1 Internationaal privaatrecht 230
- 12.2 Bevoegde rechter 233
- 12.3 Toepasselijk recht 237
- 12.4 Weens Koopverdrag 240
 - Samenvatting 244
 - Studie-eindvragen 246

13 Internationale handel 249

- 13.1 Incoterms 250
- 13.2 Vervoer 253
- 13.3 Tussenpersonen 257
- 13.4 Internationale betalingen 260
 - Samenvatting 264
 - Studie-eindvragen 266

Register 269

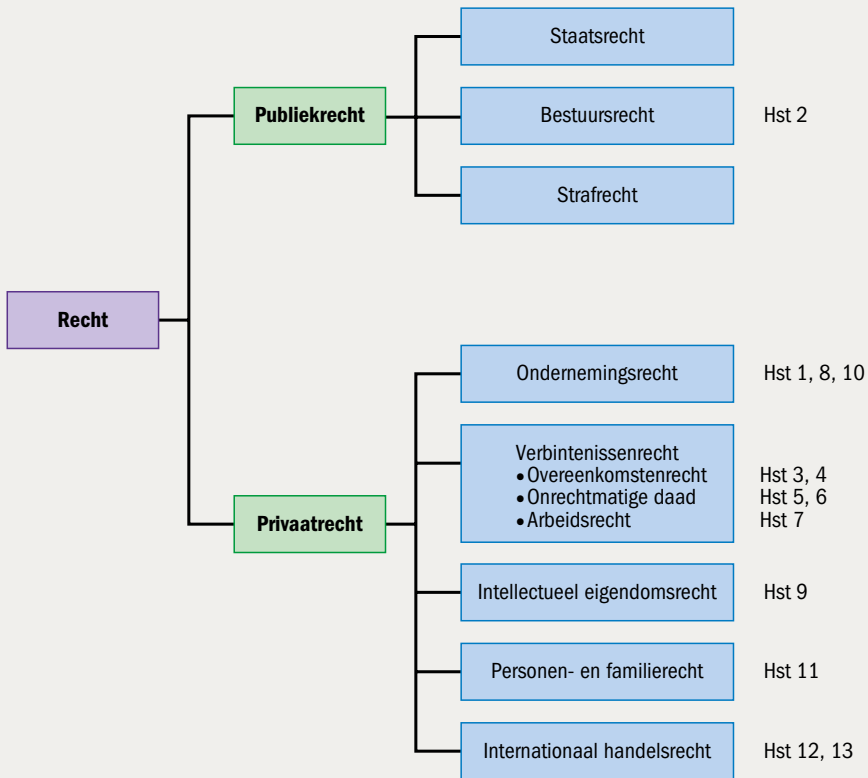
Studiewijzer

Ieder hoofdstuk in dit boek begint met een voorbeeld dat rechtstreeks aansluit bij de persoonlijke belevingswereld van de student. De theorie wordt vervolgens via praktijkvoorbeelden, krantenartikelen en casuïstiek uitgelegd. Aan het eind volgt steeds de koppeling naar de latere beroepspraktijk in de studie-eindrugen. Door middel van veel (tussen)vragen krijgt de student de kans om voor zichzelf te toetsen of hij de stof begrepen heeft. Om de koppeling tussen theorie en praktijk nog actueler en interessanter te maken, hebben de auteurs een Twitteraccount (@Bedrijfsrecht) en een Facebookpagina (Praktisch Bedrijfsrecht). 'Volg' of 'like' ons en ontvang via die weg vrijwel dagelijks actuele berichten uit het nieuws, die op de een of andere manier te maken hebben met de theorie in dit boek. Daardoor is het voor de gebruikers van dit boek – zowel docenten als studenten – mogelijk om een zeer actuele koppeling te leggen tussen theorie en praktijk. Als een artikel uit het nieuws een link heeft met de theorie in dit boek, dan staat er in het bericht dat via Twitter en Facebook verspreid wordt met behulp van een zogenoemde hashtag een vermelding naar het betreffende hoofdstuk in dit boek. Als bijvoorbeeld de link naar het artikel over de persoonlijke aansprakelijkheid in subparagraaf 1.4.1 was doorgestuurd, dan had erbij gestaan: #hfst1PB. Door op Twitter of Facebook te klikken op bijvoorbeeld #hfst1PB krijg je onder elkaar alle recente nieuwsitems die bij dat thema horen. Enorm handig, ook om cases te maken.

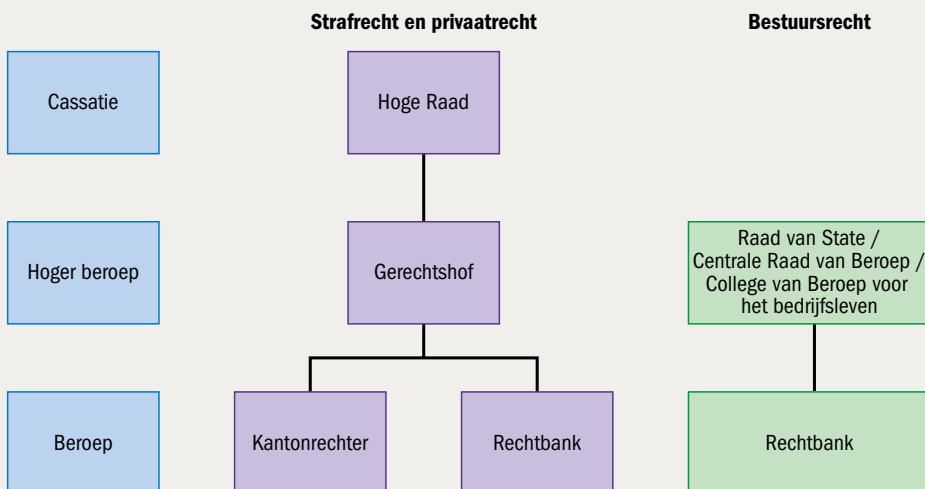
Het is goed om te melden dat we bij het schrijven altijd uitgaan van de wetgeving zoals deze geldt op het moment waarop het manuscript wordt ingeleverd. Wij speculeren dus niet op mogelijke wetswijzigingen, ook niet als het al in een regeerakkoord staat en zelfs niet als het al bij de Eerste Kamer ligt. Dat klinkt logisch en dat is het ook. Maar in de eerste plaats betekent dit wel – omdat er vaak nog minimaal een halfjaar zit tussen het inleveren van het manuscript en de daadwerkelijke uitgave – dat wetgeving soms al verouderd is voordat het boek in de winkel ligt. Omdat de gemiddelde druk een jaar of vier meegaat, wordt dat risico groter naarmate de tijd verstrijkt. Daarom is het noodzakelijk dat de docent en/of student zelf altijd alert is op wijzigingen in wetgeving, bijvoorbeeld door www.wetten.nl te raadplegen of via onze Twitter- en Facebookkanalen.

Dit boek is geschreven voor hbo-studenten aan een commerciële, (bedrijfs)-economische, bedrijfskundige of managementopleiding. Deze studenten hebben algemene juridische kennis over bedrijven en hun omgeving nodig en geen specifieke. Straks in het bedrijfsleven, als ze met een ondernemer of cliënt aan tafel zitten, moeten ze weten waar het over gaat. Wetenschappelijke kennis van het recht is daarvoor niet nodig. Sterker nog: een goede professional weet wanneer hij een specialist (accountant, jurist, fiscalist, enzovoort) moet inschakelen. Deze uitgave kan worden gebruikt in zowel de propedeuse, de hoofdfase als de afstudeerfase van de genoemde studies.

Overzicht rechtsvormen en rechtsgebieden

Rechterlijke instanties

1

Rechtsvormen

- 1.1 Ondernemingsrecht
- 1.2 Eenmanszaak
- 1.3 Personenvennootschappen
- 1.4 Kapitaalvennootschappen
- 1.5 Overige rechtsvormen

OPENINGSCASUS

Yara is altijd al met geld bezig geweest. Op haar twaalfde had ze al een krantenwijk, op haar vijftiende begon ze achter de kassa bij de Jumbo, en sinds ze Finance & Control studeert aan de HAN is ze op kleine schaal bezig met haar eigen bedrijfje: ze doet belastingaangiften voor de ouders van een aantal vrienden. Ze vraagt €50 per aangifte. Omdat ze geen problemen wil hebben met de Belastingdienst schrijft ze zichzelf bij de Kamer van Koophandel in als eenmanszaak. Het gaat haar niet slecht af en steeds meer mensen maken van haar diensten gebruik: medestudenten, docenten, familieleden. Op een gegeven moment loopt het een beetje uit de hand, want ze doet inmiddels ook de aangiften van een tiental kleine bedrijfjes. Eind maart komt Yara hierdoor in de problemen. De tentamenweek nadert en ze heeft nog niet gestudeerd, maar deze week moeten ook alle aangiften bij de Belastingdienst binnen zijn. Ze kiest maar even voor haar tentamen, want anders komt dat diploma er nooit.

Helaas voor Yara is de Belastingdienst dit jaar erg streng. Alle aangiften die te laat zijn, krijgen een boete van 10%. Een snelle rekensom leert haar dat haar klanten een bedrag van €15.000 aan boetes moeten betalen. Van Bouchra, de directrice van een van de bedrijven waarvoor ze de aangifte verzorgt, heeft ze al te horen gekregen dat alle schade op haar verhaald zal worden. 'Desnoods verkopen we de hele inboedel van je studentenkamer.'

Eenmaal bekomen van de eerste schrik vraagt Yara zich af of dat wel kan. 'Ik heb een aparte bankrekening voor mijn bedrijfje en van mijn privéspullen blijft iedereen af!'

Een van de eerste dingen waaraan een ondernemer bij de start van zijn bedrijf moet denken, is de vorm waarin hij het bedrijf wil gaan voeren. Deze beslissing kan namelijk nogal wat gevolgen hebben, zowel belastingtechnisch als juridisch. In dit hoofdstuk komen diverse manieren waarop een onderneming kan worden gedreven aan bod. In paragraaf 1.1 wordt afgetrapt met een inleiding in het ondernemingsrecht. In paragraaf 1.2 staat de eenmanszaak centraal. In paragraaf 1.3 komt de regeling voor de personenvennootschappen aan bod, meer specifiek de maatschap, de vof en de cv. In paragraaf 1.4 gaan we vervolgens dieper in op de kapitaalvennootschappen bv en nv. In paragraaf 1.5 passeren nog enkele – zeker door de startende ondernemer – minder vaak gebruikte rechtsvormen de revue, namelijk de stichting, de vereniging en de coöperatie.

1.1 Ondernemingsrecht

Rechtsvorm

Iedereen die een bedrijf wil starten, zal in een vroeg stadium moeten nadenken over de juridische entiteit, de rechtsvorm. Dit houdt in dat de (toekomstige) ondernemer een idee moet hebben van de vorm waarin hij de onderneming wil gieten. Eind 2020 telde Nederland ongeveer 2 miljoen bedrijven en die bedrijven hadden niet allemaal dezelfde vorm. Het is belangrijk om daarin een goede keuze te maken, omdat de verschillende vormen waarin je een onderneming kunt gieten allemaal hun eigen voor- en nadelen hebben. Ondoordacht ergens in stappen kan dan nare gevolgen hebben. Enkele criteria waarnaar de ondernemer bij zijn zoektocht naar de beste rechtsvorm zal kijken, zijn de tijd, de moeite en de kosten om het bedrijf op te richten. Maar meer dan deze criteria speelt de eigen aansprakelijkheid een grote rol bij de keuze voor de rechtsvorm. Het ondernemingsrecht is het rechtsgebied dat hieromtrent regels geeft. In de volgende paragrafen komen de meest voorkomende regels aan bod.

Rechts-persoonlijkheid

Een keuze die de ondernemer eerst zal moeten maken voordat hij aan de uiteindelijke rechtsvorm toekomt, is of hij een ondernemingsvorm met rechtspersoonlijkheid wil of een ondernemingsvorm zonder rechtspersoonlijkheid. De eerstgenoemde vorm – ook wel kortweg rechtspersoon genoemd – is een zelfstandig juridisch orgaan. Dat betekent dat een rechtspersoon – net als een natuurlijk persoon – verplichtingen kan aangaan (art. 2:5 BW). De rechtspersoon zelf kan overeenkomsten sluiten, mensen in dienst nemen, een pand huren enzovoort. De klant die een auto koopt bij een rechtspersoon heeft een koopovereenkomst met die rechtspersoon, dus niet met de verkoper, de directeur of de aandeelhouder. Handelt de klant daarentegen met een ondernemer die niet voor rechtspersoonlijkheid heeft gekozen, dan zijn de verplichtingen niet door het bedrijf aangegaan, maar door de ondernemer(s) zelf. Ondernemer en onderneming worden gezien als één geheel. Een contract wordt in zo'n geval gesloten met de mensen achter de onderneming. Komt die onderneming haar verplichtingen niet na, dan heeft dat voor de schuldeisende klant een voordeel. Hij heeft namelijk de mogelijkheid om ook de privébezittingen van de ondernemer aan te spreken. Art. 2:3 BW geeft een opsomming van de rechtspersonen in het privaatrecht.

VOORBEELD 1.1

Wendy heeft een bijbaantje als telefoniste in een callcenter. Ze heeft een arbeidsovereenkomst. Dit callcenter is een rechtspersoon. Wendy heeft al drie maanden geen reiskostenvergoeding ontvangen terwijl dit wel was afgesproken.

VOORBEELD 1.2

Wendy heeft een bijbaantje als telefoniste in een callcenter. Ze heeft een arbeidsovereenkomst. Dit callcenter is géén rechtspersoon. Wendy heeft al drie maanden geen reiskostenvergoeding ontvangen terwijl dit wel was afgesproken.

In voorbeeld 1.1 heeft Wendy een contract met het bedrijf zelf, dus met het callcenter, want dat is een rechtspersoon. Zij krijgt in dat geval haar salaris en haar reiskostenvergoeding juridisch gezien van het bedrijf. Als het bedrijf uiteindelijk niet betaalt, dan kan ze haar claim – in principe – niet bij de directeur persoonlijk neerleggen. In voorbeeld 1.2 is dit anders. Daar heeft ze een contract met de ondernemer(s), want het callcenter heeft geen rechtspersoonlijkheid en kan dan zelfstandig geen verplichtingen aangaan. In dat geval heeft ze een extra mogelijkheid om haar geld te vorderen, want ze kan het geld opeisen uit het privévermogen van de ondernemer(s).

De eenmanszaak (paragraaf 1.2) en de personenvennootschappen (paragraaf 1.3) zijn geen rechtspersonen. Bij de kapitaalvennootschappen bv en nv (paragraaf 1.4) en bij de overige ondernemingsvormen (paragraaf 1.5) is wel sprake van rechtspersoonlijkheid.

1.2 Eenmanszaak

De eenmanszaak kenmerkt zich door het feit dat er maar één eigenaar is, dat wil zeggen: één verantwoordelijke persoon. Een eenmanszaak kan dus niet worden opgestart met meerdere personen, tenzij de een ondergeschikt wordt aan de ander door bijvoorbeeld in loondienst te gaan. Een ander kenmerk is dat de eenmanszaak geen rechtspersoonlijkheid heeft. In paragraaf 1.1 is aangegeven dat een rechtspersoon een juridisch zelfstandig orgaan is dat rechten en verplichtingen kan aangaan. De eenmanszaak is dat dus niet, en dit betekent dat de ondernemer zelf alle overeenkomsten sluit, alle schulden aangaat en alle risico's loopt. De aansprakelijkheid voor fouten in de bedrijfsvoering ligt bij de eenmanszaak niet bij de onderneming, maar bij de ondernemer. In juridische termen wordt in zo'n geval gesproken over het feit dat er geen scheiding is tussen het privévermogen van de ondernemer en het ondernemingsvermogen. De eigenaar van de eenmanszaak is met zijn gehele vermogen aansprakelijk. Daarom is er in de wet ook weinig over de eenmanszaak te vinden. De eenmanszaak is hetzelfde als de ondernemer, en als die iets verkeerd heeft gedaan, dan doet het er verder niet zoveel toe of dat privé of zakelijk is.

Één eigenaar

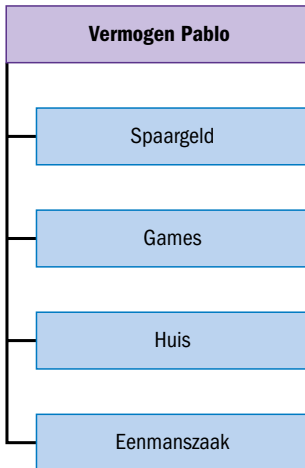
Geen rechtspersoonlijkheid

VOORBEELD 1.3

Pablo heeft een winkeltje in duurzame gerecyclede uitgaanskleding. Het is een eenmanszaak. Hij kan al een tijdje de rekeningen van een aantal leveranciers niet meer betalen. Hij heeft nog wel wat spaargeld op de bank en een waardevolle collectie games.

Geen scheiding

Als de leveranciers uit voorbeeld 1.3 gaan morren en op hun strepen gaan staan, dan is Pablo zelf persoonlijk aansprakelijk, omdat er geen scheiding bestaat tussen zijn privévermogen en het ondernemingsvermogen. Als er geen mogelijkheden meer zijn voor de schuldeisers om de schuld te vereffenen met activa in de eenmanszaak, dan biedt de wet de mogelijkheid om de schuld op andere vermogensbestanddelen van Pablo te verhalen. De schuldeisers kunnen dan eisen dat Pablo zijn spaargeld inzet en eventueel zijn collectie games verkoopt (zie figuur 1.1).

FIGUUR 1.1 Eenmanszaak onderdeel privévermogen

Als Pablo is getrouwd in gemeenschap van goederen, dan doet zelfs het vermogen van zijn echtgenoot mee.

Het feit dat er bij de eenmanszaak slechts één persoon is die verantwoordelijkheid draagt en aansprakelijk is, betekent overigens niet dat er ook maar één persoon werkzaam hoeft te zijn. Er kunnen best meerdere werknemers zijn.

Meerdere werknemers**TUSSENVRAAG 1.1**

De eenmanszaak is geen rechtspersoon en kan dus geen verplichtingen aangaan, maar toch kunnen er andere mensen werken. Waarbij is dat personeel dan in dienst?

TUSSENVRAAG 1.2

Waarom zijn eenmanszaken vaak beperkt van omvang?

Ongeveer twee derde van alle bedrijven in Nederland (circa 1,25 miljoen) is een eenmanszaak. Daaruit kan geconcludeerd worden dat dit – ondanks de risico's van persoonlijke aansprakelijkheid – een aantrekkelijke vorm is om een bedrijf te voeren. Die aantrekkelijkheid zit met name in de opstartvereisten. Wie een eenmanszaak wil beginnen, kan dat zonder veel tijd en moeite voor elkaar krijgen. Vrijwel het enige wat moet gebeuren is bij de Kamer van Koophandel langsgaan en de eenmanszaak inschrijven in het Handelsregister (art. 5 Hrw). De ondernemer moet daarbij wel bedenken dat de bedrijfsnaam moet voldoen aan enkele vereisten. Daarnaast kan het zo zijn dat zonder een bepaalde (omgevings)vergunning bedrijfsvoering niet mogelijk is op de plek die de ondernemer voor ogen heeft. Overigens, in tegenstelling tot het starten van een eenmanszaak is het overnemen van een eenmanszaak geen eenvoudig traject. Dit heeft onder andere juist te maken met het feit dat de eenmanszaak geen rechtspersoon is. Het betekent namelijk dat de verkopende partij zal moeten overgaan tot afzonderlijke handelingen met betrekking tot de eigendomsoverdracht van alle activa en passiva aan de kopende partij.

Opstartvereisten

Handelsregister

1

In de openingscasus heeft Yara op een zeker moment een eenmanszaak ingeschreven in het Handelsregister bij de Kamer van Koophandel. Door te kiezen voor deze rechtsvorm heeft ze een bepaald risico genomen. Dit biedt Bouchra de mogelijkheid om zakelijke vorderingen te verhalen op Yara's persoonlijke bezittingen. Als er op de bankrekening geen geld meer staat en Yara is aansprakelijk voor de schade, dan kunnen haar privébezittingen dus te gelde worden gemaakt ten behoeve van Bouchra. Door te kiezen voor een rechtsvorm met rechtspersoonlijkheid (zoals de bv) had Yara dit kunnen voorkomen. Hierover lees je meer in paragraaf 1.4.

Het is dus mogelijk om individueel een bedrijf op te starten en te exploiteren. Maar wat als het risico te groot wordt geacht en de ondernemer de voorkeur geeft aan een vorm van samenwerking? Of als hij van mening is dat een team meer kans van slagen heeft dan een individu? Of als een aantal vrienden een idee voor een nieuw product of nieuwe dienst heeft en ze willen allen ondernemen? In zo'n geval zal niet snel meer gekozen worden voor een eenmanszaak. Een ondernemingsvorm waarin de samenwerking met anderen is geregeld – een zogenoemde personenvennootschap – ligt dan meer voor de hand.

1.3 Personenvennootschappen

De drie mogelijke vormen van personenvennootschappen zijn de maatschap, de vennootschap onder firma (vof) en de commanditaire vennootschap (cv). Tegenover de 1,25 miljoen eenmanszaken waren er in Nederland eind 2020 ongeveer 35.000 maatschappen, 165.000 vof's en 7.100 cv's (bron: CBS).

1.3.1 Maatschap

Art. 7A:1655 BW geeft de volgende definitie van een maatschap:

'Maatschap is eene overeenkomst, waarbij twee of meerdere personen zich verbinden om iets in gemeenschap te brengen, met het oogmerk om het daaruit ontstaande voordeel met elkander te delen.'

- Overeenkomst** De maatschap is een overeenkomst tussen twee of meer personen. Een maatschap kan nooit door iemand individueel worden gesloten. Het gaat om een afspraak tussen meerdere personen om te gaan samenwerken. Die afspraak is vormvrij en kan zowel schriftelijk als mondeling worden aangegaan. Het spreekt voor zich dat een schriftelijke overeenkomst de voorkeur geniet vanwege de duidelijkheid en om eventuele bewijsproblemen te voorkomen. Wat komen die maten (want zo worden de partijen in een maatschap genoemd) dan overeen? Maten spreken af om iets 'in gemeenschap te brengen'. Dit houdt in dat alle contractspartijen iets inbrengen in de onderneming, iets waar de andere maten ook iets aan hebben. Dit kan van alles zijn, zoals geld, inventaris, een pand, een auto en zelfs alleen arbeid (art. 7A:1662 BW). Met deze inbreng worden door de maten activiteiten ondernomen om daar op een enig tijdstip voordeel mee te behalen. Dat voordeel zal vervolgens weer verdeeld worden onder de maten. De winstverdeling mogen de maten zelf bepalen in de overeenkomst die ze sluiten voordat ze beginnen. Als er geen duidelijke winstverdeling is afgesproken, dan wordt gekeken naar de hoogte van de inbreng van de diverse maten (art. 7A:1670 BW). De winstverdeling zal dan naar evenredigheid plaatsvinden. De maat die twee keer zo veel heeft ingebracht krijgt dan ook twee keer zo veel van de winst. De winst van de maat die geen geld, maar alleen arbeid heeft ingebracht, wordt dan geacht gelijk te zijn met de winst van de maat met de laagste vermogensinbreng (art. 7A:1670 lid 2).
- Gemeenschap**
- Winstverdeling**

TUSSENVRAAG 1.3

Wendy, Maarten en Femke hebben een maatschap. Wendy brengt €10.000 in gemeenschap, Maarten €5.000 en Femke arbeid. Ze maken €100.000 winst. Hoe zal deze winst worden verdeeld als er in de overeenkomst niets is afgesproken over de winstverdeling?

- In subparagraaf 1.3.2 zal duidelijk worden dat deze verdeling geen specifiek kenmerk van de maatschap is. De vof kent namelijk dezelfde winstverdelingsregeling. Het verschil tussen deze twee rechtsvormen zit (naast de verschillen in aansprakelijkheid) van oorsprong vooral in het onderscheid tussen vrije beroepen aan de ene kant en bedrijfsmatige activiteiten aan de andere kant. Een maatschap kan alleen worden opgericht als een vrij beroep wordt uitgeoefend, een beroep waar een heel specifieke kennis en kundigheid voor nodig is. In de praktijk komt dit vaak voor bij huisartsen, fysiotherapeuten, advocaten, notarissen, makelaars en van oudsher in de agrarische sector. De betrokken maten blijven allemaal zelfstandig ondernemer, maar door de samenwerking hopen ze hogere winsten of lagere kosten te kunnen realiseren. Het feit dat ze allemaal zelfstandig ondernemer zijn, blijkt ook uit de regeling met betrekking tot de aansprakelijkheid. De regels hieromtrent staan in art. 7A:1679 BW e.v. De hoofdregel luidt als volgt: de maat die een verplichting aangaat, is daar in eerste instantie zelf voor verantwoordelijk. Dit betekent dat de andere maten niet aansprakelijk zijn voor schulden die één maat heeft gemaakt. Maar op deze hoofdregel bestaan uitzonderingen. In de volgende gevallen zijn wel alle maten aansprakelijk:
- De handelende maat heeft vooraf een volmacht gekregen van de andere maten. Zo'n volmacht kan expliciet worden gegeven, maar ook impliciet blijken uit de omstandigheden. Een volmacht wordt namelijk ook geacht te zijn verleend als het gaat om een zogenoemde beheersdaad. Hieron-
- Vrij beroep**
- Aansprakelijkheid**
- Beheersdaad**

der worden alle handelingen verstaan die behoren tot de normale activiteiten van de betreffende maatschap.

- De andere maten hebben achteraf de actie van de handelende maat bekrachtigd.
- De maten hebben gezamenlijk gehandeld.
- De verplichting die de maat is aangegaan is uiteindelijk voordelig voor de maatschap gebleken.

VOORBEELD 1.4

Matthijs is maat in een maatschap van drie makelaars. Hij koopt een pand in Utrecht van projectontwikkelaar Vast Goed bv voor €150.000. Matthijs vergeet vervolgens te betalen.

In voorbeeld 1.4 kan de handeling van Matthijs als een beheersdaad worden geïnterpreteerd. Het kopen en verkopen van huizen zijn normale activiteiten in een maatschap van makelaars. Dit betekent dat de andere maten ook aansprakelijk zijn. Is het nu zo dat Vast Goed bv het hele bedrag bij de tweede of de derde maat kan opeisen? Nee, dat kan niet. De maten zijn voor gelijke delen aansprakelijk (art. 7A:1680 BW), dus alle drie de maten zullen €50.000 moeten betalen aan Vast Goed bv. Dit zal anders zijn als het om een maatschap van fysiotherapeuten gaat. Dan is het kopen van een pand geen beheersdaad en zal Matthijs individueel aansprakelijk zijn voor de schuld, tenzij de andere maten de koop bijvoorbeeld achteraf hebben bekrachtigd of Matthijs vooraf een volmacht hebben gegeven. Overigens worden handelingen die niet tot de normale activiteiten van een maatschap behoren – handelingen die dus geen beheersdaad zijn – beschikkingsdaden genoemd.

Gelijke delen

Beschikkingsdaden

Net als bij de eenmanszaak is het erg gemakkelijk om een maatschap op te richten. Het enige wat moet gebeuren is een overeenkomst maken met een of meerdere andere maten en de maatschap vervolgens laten inschrijven in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel (zie art. 5 Hrw).

Tot slot van deze paragraaf nog iets over het verschil tussen stille en openbare maatschappen. Een openbare maatschap is een samenwerking tussen verschillende personen met een specifiek beroep die onder een gemeenschappelijke naam naar buiten treden. Dit gebeurt vaak in de advocatuur en bij artsen ('Maatschap De Vries & Zoon'). Bij een stille maatschap is geen sprake van een gemeenschappelijke naam. Daar blijft de samenwerking dus meer op de achtergrond en intern. Dit ziet men van oudsher vaker in de agrarische sector.

Openbare maatschap

Stille maatschap

1.3.2 Vennootschap onder firma

Art. 16 van het Wetboek van Koophandel (WvK) bepaalt dat de vof een maatschap is voor de uitoefening van een bedrijf. Theoretisch zit er tussen deze rechtsvormen dan ook weinig verschil. Het gaat bij beide vormen om een samenwerkingsovereenkomst tussen meerdere vennoten die iets in gemeenschap brengen om daar gezamenlijk voordeel uit te halen. Net als bij de eenmanszaak en de maatschap moeten de persoonlijke gegevens van de vennoten worden ingeschreven in het Handelsregister (art. 23 WvK

en 5 Hrw). Verder komen daarin ook de bijzondere afspraken tussen de vennoten te staan. Daarbij valt onder andere te denken aan het doel van de vennootschap (welk bedrijf gaan de vennoten precies uitoefenen) en de vertegenwoordigingsbevoegdheid van de vennoten (tot welk bedrag mag een vennoot gaan bij het sluiten van overeenkomsten). Het laatstgenoemde is natuurlijk erg overzichtelijk voor crediteuren en het heeft ook gevolgen voor de aansprakelijkheid.

Naast deze overeenkomsten zijn er drie belangrijke verschillen tussen maatschap en vof:

- 1 Bij een vof gaat het om een bedrijf, niet om een beroep.
- 2 De vof heeft een afgescheiden vermogen.
- 3 De vennoten zijn – in beginsel – allemaal in het geheel aansprakelijk voor handelingen van een van de vennoten.

Ad 1 Bij een vof gaat het om een bedrijf, niet om een beroep

Het eerste verschil zit in de activiteiten die worden ondernomen. Bij de maatschap gaat het om een specifieke beroepsuitoefening, bij de vof om de exploitatie van een bedrijf. Het onderscheid tussen deze twee is soms lastig aan te geven.

Bedrijf

VOORBEELD 1.5

Denzell gaat samen met zijn broer Dalmar hun uit de hand gelopen hobby – het opknappen van oude auto's – wat professioneler aanpakken. Ze kopen een garage en wat nieuwere spullen om mee te sleutelen, kiezen een bedrijfsnaam en laten briefpapier drukken. Nu alleen de rechtsvorm nog.

In voorbeeld 1.5 gaat het niet om een specifiek beroep, maar om de uitoefening van een bedrijf. De maatschap valt dus af. Omdat ze met zijn tweeën zijn, is een eenmanszaak ook niet mogelijk. Een vof is in dit geval wel een optie.

Ad 2 De vof heeft een afgescheiden vermogen

Afgescheiden vermogen

De vof heeft een afgescheiden vermogen. Dit betekent dat het geld en de middelen die in de vof zijn ingebracht in eerste instantie zijn afgezonderd van het privévermogen van de vennoten. De schuldeisers van de vof kunnen daardoor met voorrang op privéschuldeisers van de vennoten hun vorderingen verhalen op het afgescheiden vermogen. Als daar geen middelen meer aanwezig zijn, kunnen ze altijd nog terecht in de privévermogens van de vennoten.

Ad 3 De vennoten zijn allemaal in het geheel aansprakelijk

Handelsregister

Hoofdelijke aansprakelijkheid

Als de handelende vennoot bij het sluiten van een overeenkomst binnen zijn (in het Handelsregister geregistreerde) bevoegdheid blijft en uiteindelijk de rekening van een crediteur niet betaalt, dan zijn alle vennoten voor het gehele bedrag aansprakelijk (art. 18 WvK). Dit wordt hoofdelijke aansprakelijkheid genoemd. De crediteur kan in het Handelsregister lezen hoe ver de bevoegdheid van de vennoot met wie zaken wordt gedaan gaat. Als deze crediteur ziet dat de persoon tegenover hem slechts bevoegd is om een verbintenis aan te gaan tot €5.000 en het gaat om €6.000, dan doet hij er

verstandig aan om de handtekening van de andere vennoten te vragen. Blijft de handelende vennoot binnen zijn bevoegdheid of heeft hij de handtekening van de andere vennoten gekregen, dan heeft de crediteur een groot voordeel. Bij wanbetaling kan hij bij alle vennoten terecht voor het gehele bedrag.

TUSSENVRAAG 1.4

Stel dat een vennoot in een vof bevoegd is om tot €5.000 overeenkomsten aan te gaan, maar hij koopt iets voor €6.000. Wat zal de consequentie zijn voor een crediteur die de bevoegdheid van de vennoten niet heeft gecheckt in het Handelsregister als er uiteindelijk niet wordt betaald?

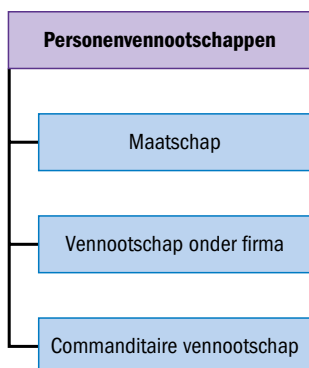
1.3.3 Commanditaire vennootschap

De commanditaire vennootschap (cv) is een bijzondere vorm van de vof. Het verschil is dat er bij de vof geen juridisch onderscheid gemaakt kan worden tussen de vennoten. Ze worden allemaal gezien als beherend vennoot. Dat betekent dat ze allemaal meewerken (of geacht worden mee te werken) in het bedrijf en individueel volledig aansprakelijk zijn voor verplichtingen die worden aangegaan (zie subparagraaf 1.3.2). Het is echter best mogelijk dat iemand in het bedrijf wil investeren, maar geen behoefte heeft aan het risico om hoofdelijk en privé aansprakelijk te worden gehouden. Voor deze persoon bestaat de mogelijkheid om commanditaire vennoot (ook wel stille vennoot) te worden. Deze zorgt voor een financiële injectie in het bedrijf, maar loopt geen ander risico dan het verliezen van zijn investering. Zolang hij op de achtergrond blijft en zich niet bemoeit met de dagelijkse gang van zaken kan hij niet door een crediteur aansprakelijk worden gesteld (art. 20 WvK). Dit betekent dat de commanditaire vennoot niet in naam van of voor rekening van de cv naar buiten mag treden, zelfs niet als hij een volmacht heeft. Doet deze vennoot dat toch – met andere woorden: gaat de commanditaire vennoot op de stoel van de beherend vennoot zitten – dan is hij net als die beherend vennoot hoofdelijk aansprakelijk (art. 21 WvK).

Commanditaire
vennoot

Samengevat kan de regeling omtrent de personenvennootschappen als volgt schematisch worden weergegeven (zie figuur 1.2).

FIGUUR 1.2 Personenvennootschappen

1.4 Kapitaalvennootschappen

Naast de personenvennootschappen kent het Nederlandse recht ook de zogenoemde kapitaalvennootschappen. Dat zijn vennootschappen die door oprichting tot stand komen en waarvan het kapitaal verdeeld is in aandelen (art. 2:79 BW). Door een verdeling in aandelen is het mogelijk om meerdere personen of organisaties te laten deelnemen in de onderneming. De bekendste voorbeelden van kapitaalvennootschappen zijn de besloten vennootschap (bv) en de naamloze vennootschap (nv). In Nederland waren eind 2020 ongeveer 375.000 bv's actief en zo'n 1.100 nv's (bron: CBS).

1.4.1 Bv

Yara uit de openingscasus heeft een probleem. Ze is door Bouchra aansprakelijk gesteld voor door haar veroorzaakte schade. In paragraaf 1.2 werd geconcludeerd dat ze daarvoor persoonlijk aansprakelijk is omdat ze de eenmanszaak als rechtsvorm heeft gekozen. De vraag die in het kader van ondernemingsrecht van belang is, is of deze problemen op de een of andere manier voorkomen hadden kunnen worden door gebruik te maken van een andere rechtsvorm. Als Yara voor de bv als ondernemingsvorm had gekozen, dan was de kans daarop in ieder geval aanmerkelijk kleiner geweest. Bv staat voor besloten vennootschap. De naam is eigenlijk misleidend, want het hoeft in een bv niet altijd te gaan om een 'vennootschap' in de letterlijke betekenis van het woord. Een individueel persoon (zoals Yara uit de openingscasus) kan ook een bv oprichten. Aan de andere kant is een bv niet zomaar toegankelijk voor derden, want de aandelen staan op naam (art. 2:175 BW) en zijn daarmee niet vrij overdraagbaar. Om die reden is de term 'besloten' wel op zijn plaats. Voordat we gaan kijken naar de betekenis van de beperkte aansprakelijkheid in een bv is het zinvol om eerst te kijken naar de oprichtingsvereisten en de betrokken partijen.

Oprichtingsvereisten

Een bv is niet zo gemakkelijk op te richten als bijvoorbeeld een eenmanszaak, maar ingewikkeld is het ook niet. Allereerst moet er een akte van oprichting opgesteld worden bij de notaris (art. 2:175 lid 2). In die akte staan de statuten van de bv (art. 2:177 BW), met daarin belangrijke gegevens van en afspraken tussen de oprichters. Daarbij kan gedacht worden aan naam en vestigingsplaats van de bv, doel van de bv, aantal en soort aandelen, wie verplichtingen mag aangaan en tot welk bedrag. Met de statuten in de hand gaan de oprichters naar het Handelsregister bij de Kamer van Koophandel en laten zij de bv inschrijven. Hierdoor is voor iedereen bekend dat de bv is opgericht, wie de oprichters zijn en tot hoever hun bevoegdheid gaat om de bv te vertegenwoordigen. Dat laatste is van belang voor schuldeisers.

Tot het moment dat aan deze oprichtingsvereisten is voldaan, is er nog geen sprake van een bv. Dat zou in sommige gevallen onwenselijke situaties kunnen geven. Want misschien willen de ondernemers wel al rechtshandelingen verrichten namens de nog op te richten bv, bijvoorbeeld briefpapier laten drukken, reclame maken of het kantoor inrichten, en misschien kunnen ze al producten verkopen. Gelukkig kunnen de ondernemers al aan de slag, ondanks het feit dat de bv nog niet helemaal is opgericht. Ze kunnen beginnen met handelingen te verrichten ten behoeve van die toekomstige bv. Die toekomstige bv noemt men dan bv i.o., wat staat

voor bv in oprichting. Het voordeel hiervan is dat de ondernemers meteen aan de slag kunnen. Het nadeel is dat ze dat doen op eigen risico (art. 2:203 BW). Zolang er in het Handelsregister i.o. achter de naam staat, zijn ze persoonlijk aansprakelijk voor schulden die ze aangaan.

Bv in oprichting

Organen en onderlinge verhouding

Een bv bestaat uit verschillende organen. Allereerst is er de directie, die verantwoordelijk is voor het dagelijks bestuur van de bv. Daarin zetelen de personen die de rechtspersoon naar buiten toe vertegenwoordigen en namens die rechtspersoon verplichtingen aangaan (art. 2:239 en 240 BW). De directieleden hebben een dienstverband bij de bv (want het is een rechtspersoon) en ontvangen een salaris van die bv. Leden van de directie zijn in beginsel niet aansprakelijk voor schulden van de bv. Daarnaast kent een bv aandeelhouders. Deze zijn verenigd in de algemene vergadering van aandeelhouders (AvA, art. 2:217 BW), die minimaal één keer per jaar samenkomt (art. 2:218 BW). Deze aandeelhouders kunnen worden gezien als (mede)financiers van de onderneming. Zij kopen als het ware een stukje van het bedrijf (een aandeel) in de hoop daar in een later stadium winst (dat heet dan dividend) voor terug te krijgen. In ruil voor die investering krijgt de aandeelhouder stemrecht (art. 2:228 BW). Bij sommige belangrijke beslissingen – zoals een wijziging van statuten van de bv (art. 2:231 BW) of een benoeming van bestuurders (art. 2:242 BW) – dient de directie van de bv de AvA om instemming te vragen. Op deze AvA vertegenwoordigt ieder aandeel dan één stem. Een aandeelhouder kan ook in de directie zitten. Stel dat Yara uit de openingscasus alleen een bv opricht, dan is zij 100% aandeelhouder en enig directielid. Zij wordt dan directeur-grootaandeelhouder genoemd.

Dagelijks bestuur

Aandeelhouders

Bij een bv is er slechts een beperkt (met naam en toenaam bekend) aantal aandeelhouders. Het is niet mogelijk om zomaar aandelen te kopen van een bv. Deze zogenaemde blokkeringsregeling blijkt uit art. 2:195 BW. Als met betrekking tot de overdracht van de aandelen niets in de statuten wordt opgenomen, dan geldt namelijk dat de aandelen eerst aan de andere aandeelhouders moeten worden aangeboden (de aanbiederingsregeling) of dat goedkeuring moet worden gevraagd aan de andere aandeelhouders (de goedkeuringsregeling). De aandelen kunnen alleen worden overgedragen door een notariële akte van levering.

Aandelen op naam

Blokkeringsregeling

Aanbiederingsregeling

Goedkeuringsregeling

TUSSENVRAAG 1.5

Verklaar waarom de aanbiederingsregeling en de goedkeuringsregeling kenmerkend zijn voor de bv.

Tot slot kan er in de statuten van een bv ook worden bepaald dat er een raad van commissarissen (RvC) moet komen (art. 2:250 BW). Dit is een orgaan dat toezicht houdt op het beleid van het bestuur van de bv en op de algemene gang van zaken. Daarnaast heeft de RvC een adviserende taak naar de directie toe. De RvC is niet verplicht en zal bij veel kleinere bv's niet voorkomen.

Raad van commissarissen

Aansprakelijkheid

Zoals eerder gezegd is de bv een rechtspersoon, en daarmee een juridisch zelfstandig orgaan. Ze kan zelf overeenkomsten sluiten en zelf verplichtingen aangaan, en is dus als zodanig zelf aansprakelijk voor schulden.

Juridisch zelfstandig orgaan

VOORBEELD 1.6

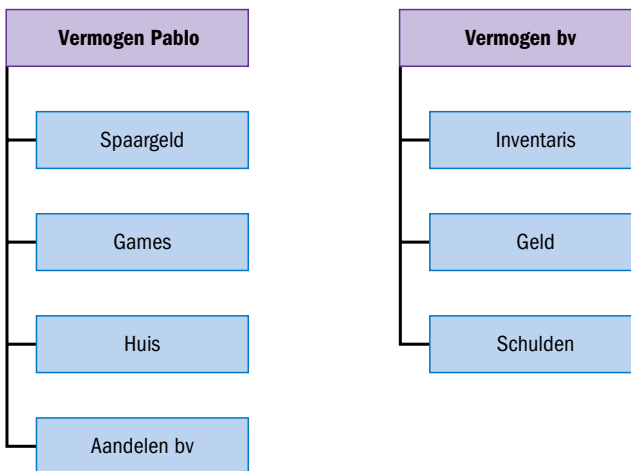
Even terug naar Pablo uit voorbeeld 1.3. Hij heeft nog steeds dat winkeltje in duurzame gerecyclede uitgaanskleding, maar hij heeft er een bv van gemaakt. De rekeningen kan hij nog steeds niet betalen. Hij heeft nog wel dat spaargeld op de bank en die waardevolle gamecollectie.

In voorbeeld 1.6 is de bv de verplichtingen aangegaan en niet Pablo. Dit betekent dat Pablo buiten schot blijft – en ook zijn spaargeld en zijn games – wanneer de bv niet kan voldoen aan deze verplichtingen. Precies hetzelfde geldt voor Yara uit de openingscasus. Wat dat betreft is de bv een ideale rechtsvorm. De bestuurders lopen veel minder risico om privé aansprakelijk gesteld te worden. Art. 2:175 lid 1 formuleert het als volgt:

‘Een aandeelhouder is niet persoonlijk aansprakelijk voor hetgeen in naam van de vennootschap wordt verricht en is niet gehouden boven het bedrag dat op zijn aandelen behoort te worden gestort in de verliezen van de vennootschap bij te dragen.’

Dat blijkt ook uit figuur 1.3. Het vermogen van Pablo staat los van dat van de bv. Mocht de bv verplichtingen niet kunnen nakomen en daardoor failliet gaat, dan is Pablo zijn aandelen kwijt, maar hij loopt niet het risico dat schuldeisers zich kunnen verhalen op zijn spaargeld, games of huis.

FIGUUR 1.3 Bv en afgescheiden vermogen

Overigens vrijwaart dit de directie niet om in die bv zomaar wat aan te rommelen met het geld van aandeelhouders. In de wet staat in een aantal artikelen een stok achter de deur, in de vorm van alsnog aanwezige persoonlijke aansprakelijkheid van de directie in het geval van onbehoorlijk bestuur (bijvoorbeeld art. 2:9 BW en art. 2:248 BW). Als daarvan sprake is, dan zijn individuele directieleden toch met hun privévermogen aansprakelijk, ondanks het feit dat ze de rechtspersoon vertegenwoordigen.

VOORBEELD 1.7

Natasja en René zijn directieleden in het IT-bedrijf Renat bv. Meteen nadat ze van de bank €100.000 krediet hebben gekregen, kopen ze een Tesla. Het geld is daardoor direct op, waardoor ze aan alle andere verplichtingen niet meer kunnen voldoen. De bank trekt de stekker eruit, maar vindt niets terug op de bedrijfsrekening.

In beginsel is in voorbeeld 1.7 de rechtspersoon Renat bv de overeenkomst aangegaan met de autodealer en met de bank. Als vervolgens de betalingen achterwege blijven, dan is de onderneming daarvoor aansprakelijk. Dat is juist het grote voordeel van de rechtsvorm bv. Maar om credituren te beschermen tegen onvoorzichtige directieleden als Natasja en René zijn de regelingen van onbehoorlijk bestuur in het leven geroepen. Deze geven de crediteur meer mogelijkheden bij het verhalen van schulden.

In dit artikel van RTV Oost (5 oktober 2020) wordt een voorbeeld van onbehoorlijk bestuur in een onderneming beschreven.

rtvoost.nl

Directeur failliet zorgbedrijf Olcea persoonlijk aansprakelijk gesteld

De directeur van de failliet verklaarde zorgorganisatie Olcea Nieuwe Zorglandschap wordt persoonlijk aansprakelijk gesteld voor de financiële schade rond het bankroet. Dat blijkt uit het nieuwste faillissementsverslag. De zorgdirecteur wordt zwaar aangerekend dat hij schoof met zorggelden. Zo boekte hij, terwijl zijn onderneming al in zwaar weer verkeerde, forse geldbedragen vanaf de bedrijfsrekening over naar zijn privérekening en haalde tonnen aan managementvergoeding uit zijn bedrijf. Terwijl de faillissementen van zijn twee vorige zorgbedrijven nog niet eens waren afgewikkeld, had de directeur opmerkelijk genoeg alweer een nieuw zorgbedrijf opgericht. Maar met de Belastingdienst heeft hij nu afgesproken dat hij daarmee stopt.

TUSSENVRAAG 1.6

Noem minimaal drie verschillen tussen de vof en de bv.

Tot slot van deze subparagraaf gaan we even terug naar de openingscasus. Yara had veel problemen kunnen voorkomen door meteen een bv op te richten of door de rechtsvorm te veranderen in een bv naarmate er steeds meer geld in haar eenmanszaak omging. Vanwege de beperkte aansprakelijkheid voor directeuren had ze dan minder risico gelopen om privé aansprakelijk te worden gesteld. De enige voorwaarde daarbij is wel dat ze de bv niet onbehoorlijk heeft bestuurd, want anders is ze alsnog persoonlijk aan te spreken.

1.4.2 Nv

Nv staat voor naamloze vennootschap. Deze ondernemingsvorm is net als de bv een rechtspersoon, gefinancierd door aandeelhouders, bestuurd door een directie en gecontroleerd door een raad van commissarissen. Bekende nv's zijn Ahold (van Albert Heijn), Air France-KLM, Philips en Ajax. Naast deze overeenkomsten met de bv zijn er ook vier belangrijke verschillen tussen de bv en de nv:

- 1 In een bv staan de aandelen op naam. Dat houdt in dat de persoonlijke gegevens van de aandeelhouder bekend zijn bij de vennootschap en dat deze ook bijgehouden worden. In een nv kan er naast aandelen op naam ook sprake zijn van aandelen aan toonder. Daarvoor geldt dat degene die de aandelen bij zich heeft en ze kan tonen, ook meteen eigenaar is van die aandelen. Een nv weet dus niet altijd wie de eigen aandeelhouders zijn.
- 2 Iets wat hiermee te maken heeft is dat de overdraagbaarheid van de aandelen gemakkelijker is bij een nv dan bij een bv. Vanwege het besloten karakter van een bv – met alleen aandelen op naam en eventueel een blokkeringsregeling – zijn aandelen in een bv niet vrij verhandelbaar. Aandelen in een nv zijn wel vrij overdraagbaar (art. 2:64 BW), bijvoorbeeld op de Nederlandse beurs op het Damrak in Amsterdam. Overdracht van aandelen aan toonder hoeft dan ook niet via de notaris te verlopen, maar gebeurt door middel van bezitsverschaffing.
- 3 Bij een nv bedraagt het minimale startkapitaal €45.000 (art. 2:67 lid 2 BW).
- 4 Bij een nv is voor de oprichting een bank- of accountantsverklaring nodig.

Aandelen aan toonder

Vrij overdraagbaar

Startkapitaal

1.5 Overige rechtsvormen

De rechtsvormen die zijn behandeld in de voorgaande paragrafen zijn de meest voorkomende en daarmee de belangrijkste voor de Nederlandse ondernemer. Een beknopte omschrijving van een drietal andere rechtsvormen mag in deze uitgave echter niet ontbreken. We besluiten dit hoofdstuk daarom met beknopte informatie over de stichting, de vereniging en de coöperatie.

1.5.1 Stichting

De stichting – ook een rechtspersoon – is niet de meest ideale vorm om een onderneming te bedrijven. Een stichting wordt namelijk alleen opgericht om een bepaald sociaal of ideëel doel te behalen, en de winst die gemaakt wordt mag alleen gebruikt worden ten behoeve van dat doel (art. 2:285 BW). Vaak komt deze vorm dan ook terug bij bijvoorbeeld goede doelen, zoals de stichting KiKa of de stichting Dierenbescherming, maar ook bij onderwijsinstellingen.

Ideëel doel

1.5.2 Vereniging

Een andere rechtspersoon die niet gebruikt kan worden voor ondernemingen met een winstoogmerk is de vereniging. Deze vorm is normaal gesproken te vinden bij bijvoorbeeld de plaatselijke sport- of carnavalsvereniging. Er wordt gebruik van gemaakt als enkele personen willen samenwerken om een gemeenschappelijk doel te bereiken (art. 2:26 BW). Dat doel mag niet zijn: het behalen van winst om die onder die personen te verdelen. Een verschil met de stichting is dat een vereniging bestaat uit leden en een stichting niet.

Gemeenschappelijk doel

1.5.3 Coöperatie

De coöperatie is een bijzondere vorm van de vereniging. De coöperatie – zelf ook weer een rechtspersoon – kan gezien worden als een vereniging van bedrijven. De bedrijven organiseren zichzelf als het ware in een coöperatie, en het doel van die coöperatie moet zijn om de leden ‘te voorzien in bepaalde stoffelijke behoeften’ (art. 2:53 lid 1 BW). De leden voeren samen de bedrijfsvoering, de coöperatie zorgt voor gezamenlijke inkoop en verkoop. Vanuit die samenwerking ontstaan voordelen op het gebied van schaalvergroting en de onderhandelingspositie naar leveranciers of klanten. De voordelen (de winst) worden vervolgens verdeeld onder de leden. De aansprakelijkheid voor verliezen van de coöperatie rust in principe op de leden (art. 2:55 BW), maar kan in de statuten worden beperkt of uitgesloten. Een crediteur kan aan de naamgeving zien of hij te maken heeft met uitgesloten aansprakelijkheid (UA) of beperkte aansprakelijkheid (BA). Bekende voorbeelden van coöperaties zijn de Rabobank en zuivelgigant FrieslandCampina.

Vereniging van
bedrijven

1

Like ons op Facebook (Praktisch Bedrijfsrecht) en volg ons op Twitter (@Bedrijfsrecht). Daar koppelen we regelmatig de actualiteit aan de theorie in dit boek.

Samenvatting

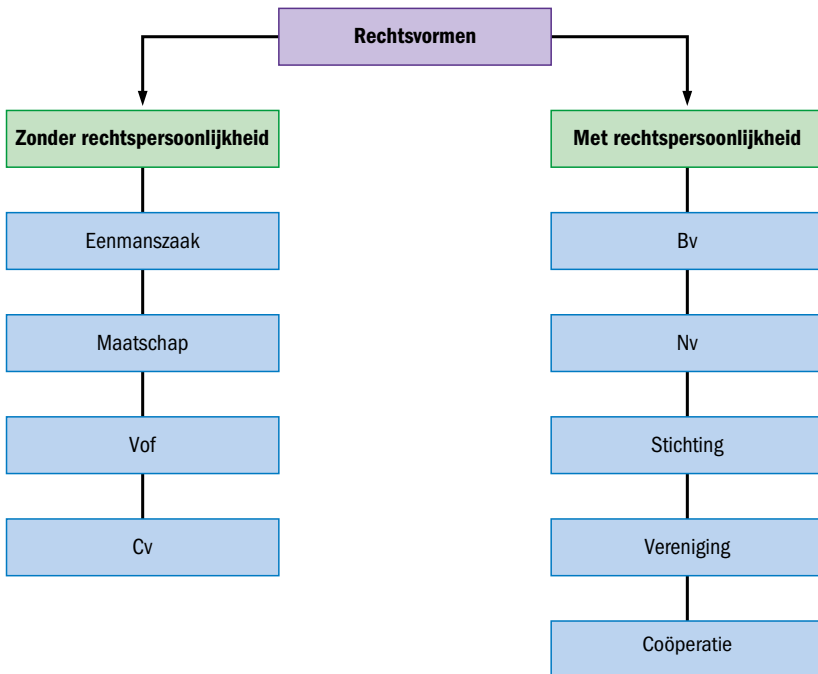
Een van de eerste vragen die een startende ondernemer zal moeten beantwoorden, is de vraag in welke vorm hij zijn onderneming wil gieten. Hij kan daarbij kiezen voor rechtspersoonlijkheid of geen rechtspersoonlijkheid. Een rechtspersoon is een zelfstandig juridisch orgaan dat rechten en verplichtingen kan aangaan. Van de belangrijkste rechtsvormen voor de startende ondernemer die we op dit moment kennen, is de bv een rechtspersoon. De eenmanszaak, de vennootschap onder firma (vof) en de commanditaire vennootschap (cv) zijn dat niet. In de meeste gevallen wordt gekozen voor de eenmanszaak. Deze is gemakkelijk op te richten. Inschrijven in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel is voldoende. Een groot nadeel is de persoonlijke aansprakelijkheid van de ondernemer.

Twee belangrijke samenwerkingsverbanden zijn de maatschap en de vof. In beide gevallen wordt iets in gemeenschap gebracht om gezamenlijk voordeel te behalen. Een belangrijk verschil is dat de maatschap alleen vrije beroepen betreft en de vof alleen bedrijven. De maten of de vennoten zijn persoonlijk aansprakelijk voor de schulden die gemaakt worden. De cv is een speciale vorm van de vof waarbij de commanditaire vennoot niet direct betrokken is bij de dagelijkse gang van zaken op het bedrijf, maar alleen geld of middelen beschikbaar heeft gesteld.

De bv en de nv zijn ondernemingsvormen met rechtspersoonlijkheid, waarbij het kapitaal is verdeeld in aandelen. Bij een bv is dat een vaste groep met naam bekende aandeelhouders. Bij een nv is dat een grotere groep aandeelhouders die niet met naam bekend zijn. Een groot voordeel van deze rechtsvormen is dat de bestuurders niet persoonlijk aansprakelijk zijn voor schulden van het bedrijf, tenzij hun onbehoorlijk bestuur kan worden verweten.

Schematisch ziet het ondernemingsrecht eruit zoals in figuur 1.4.

FIGUUR 1.4 Overzicht rechtsvormen

Studie-eindvragen

1.1 Burak wil graag een restaurant specifiek voor mensen met een beperking beginnen in het centrum van Delft. Hij vraagt zijn vader Ömer, een succesvol en vermogend ondernemer, om hulp. Ömer wil zijn zoon best van dienst zijn, maar heeft geen interesse om zelf actief betrokken te zijn bij de exploitatie. Hij heeft het immers druk genoeg. Ömer stelt voor om een cv op te richten, zodat hij wel geld kan investeren, maar verder niet hoofdelijk aansprakelijk is. Burak vindt het een prima idee, dus ze maken een afspraak bij de notaris voor de akte van oprichting.

- a** Is de gang naar de notaris verplicht voor de totstandkoming van de cv?
- b** Waarom wordt de cv wel een kruising tussen een vof en een bv genoemd?

De zaken gaan niet zo goed als verwacht. De cv heeft op een gegeven moment een aanzienlijke schuld bij de Belastingdienst en een faillissement dreigt. Ömer belt vervolgens een paar bevriende ondernemers of ze geïnteresseerd zijn om het restaurant over te nemen. Dat mislukt en het faillissement wordt uitgesproken.

- c** Is Ömer aansprakelijk voor de schuld bij de Belastingdienst?

1.2 Jaafar, Job en Joep starten een stukadoorsbedrijf. Ze maken er een vof van en schrijven deze in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel in. Ze spreken af dat de bevoegdheid van ieder afzonderlijk om voor de vof aankopen te verrichten gaat tot een bedrag van €2.000. Job besluit bij bedrijf X meteen een tablet van €1.000 aan te schaffen, maar vanwege financiële problemen bij zowel de vof als bij Job komt het niet tot betalen.

- a** Bij wie kan bedrijf X terecht voor het totale bedrag?
- b** Stel dat Jaafar, Job en Joep een bv hadden in plaats van een vof. Bij wie kan bedrijf X dan terecht voor het totale bedrag?

1.3 Pieter, Maaïke en Sverre zijn fysiotherapeuten. Ze besluiten te gaan samenwerken in een maatschap. Ze brengen uiteraard alle drie arbeid in. Daarnaast heeft Pieter al een bedrijfspand ter waarde van €200.000. Sverre heeft nog wat oude apparaten en inventaris liggen, die hij inbrengt in de maatschap. De totale waarde daarvan is €50.000. De winst over 2020 is fors: meteen €600.000.

- a** Hoe wordt dit bedrag verdeeld wanneer de betrokkenen geen specifieke regeling daaromtrent hebben getroffen?

Maaïke ziet op een mooie dag een prachtige granieten tafel staan, die zij wel geschikt vindt voor in de wachtkamer. Omdat de tafel redelijk prijzig is – €3.000 – vertelt ze dit niet aan de andere maten.

- b** Stel dat de rekening niet betaald wordt. Wie kan de verkoper dan aanspreken?

Sverre ziet op een beurs in Rotterdam een prachtige behandeltafel. Omdat de tafel redelijk prijzig is – €3.000 – vertelt hij dit niet tegen de andere maten.

- c** Stel dat de rekening niet betaald wordt. Wie kan de verkoper dan aanspreken?

1.4

Nina en haar drie zussen richten in 2020 het IT-bedrijf JustIT op. Ze kiezen voor de rechtsvorm bv. Statutair wordt een aanbiedingsregeling afgesproken. De aandelen worden verdeeld onder de zussen zelf, hun moeder en enkele geldschietters. Er worden 8.000 aandelen uitgegeven met een waarde van €50 per stuk. De zussen kopen er ieder 1.600, moeder koopt er 400. De overige aandelen worden aan vrienden verkocht: Harold, Jurgen en Bart kopen ieder 400 aandelen. Nina en haar zus Petra vormen de tweekoppige directie. De andere geldschietters hebben geen behoefte aan een directiefunctie en blijven op de achtergrond.

- a** Welke andere rechtsvorm had in dit geval ook kunnen worden gekozen?
b Hoeveel stemmen heeft ieder in de AvA?

Op een nacht droomt de moeder van Nina over een onheilspellend virus en ze voorziet slechte tijden voor JustIT. Ze verkoopt haar aandelen aan een kennis.

- c** Kan dit zomaar? Leg uit.

Tijdens de AvA van JustIT bv hebben de aandeelhouders kritiek op het beleid van het bestuur. Er zijn enkele uitgaven gedaan die niet goed zijn gevallen bij een aantal aandeelhouders. Zo is er een compleet nieuwe inventaris gekocht, zijn er per directielid drie persoonlijke assistenten aangesteld en heeft Nina op kosten van de zaak twee weken in het duurste hotel van New York gelogeerd. De rekening wordt gestuurd naar de bv, maar op die rekening staat geen geld meer.

- d** Kan het hotel de kosten op Nina verhalen? En op Petra? En op Bart?
e Door deze acties van de directie is de waarde van de aandelen ook gekelderd. Kunnen de andere aandeelhouders hun schade nog ergens verhalen?